

Weet waarom je meet!

Formatieve en summatieve toetsen Nederlands

Programma Studiedag vrijdag 18 mei 2018, Regardz Eenhoorn te Amersfoort

- 9.00 Inloop
- 9.30 - 9.45 Opening, Tiba Bolle, ITTA
- 9.45 - 10.15 Alles wat u altijd al wilde weten over examinering Nederlands in het mbo ...
Halvard-Jan Hetteema, Kennispunt MBO Onderwijs & examinering, Rianne Reichardt,
Steunpunt taal en rekenen mbo
- 10.30 - 12.00 *Uitwisselings-sessies* Examinering. Keuze uit:
- 1 De Quickscan instellingsexamens Nederlands in de praktijk
Anne de Groot, CINOP, Roos Köhler, CITO;
  - 2 Instructieteksten in de examens 3F
Eva Cornuijt, Marlies de Zeeuw, Lyan Bekkers, CITO;
  - 3 Hoe kun je taalvaardigheid betrouwbaar (blijven) beoordelen?
Antoine Calis, Bureau ICE ;
  - 4 NT2 studenten en de mbo-examens
Lies Alons, ITTA, Jetske Woudstra, Mbo Raad;
  - 5 Voorbereiding op de examens Nederlands 2F
Alie Kammenga, Marieken Pronk, De Talengroep;
  - 6 Voorbereiding op de centrale lees- en luisterexamens 3F
Piet Litjens, College voor Toetsen en examens.
- 12.00 - 13.00 Lunch met materialenmarkt
- 13.00 - 13.45 *Carrousel* Presentatie toets- en examenmaterialen Nederlands in het mbo:
▪ Bureau ICE	▪ Malmberg
▪ Cito	▪ Muiswerk Educatief
▪ College voor Toetsen en Examens	▪ Noordhoff Uitgevers
▪ Deviant	▪ Staatsexamens Nt2
▪ CINOP	▪ ITTA
- 14.00 - 14.30 Hoe maak je formatieve toetsing in het mbo zinvol? Gerdineke van Silfhout, SLO.
- 14.45 - 15.45 *Actie-labs* Feedback geven en formatief toetsen. Keuze uit:
- 1 Spreekvaardigheid, Wanda Polak, ITTA;
  - 2 Gesprekken voeren, Myrthe Wildeboer, ITTA;
  - 3 Schrijven en taalverzorging, Inge van Meelis, ITTA;
  - 4 Luistervaardigheid, Marlies Elderenbosch, ITTA;
  - 5 Leesvaardigheid, Femke Scheltinga, ITTA.
- 16.00 - 16.30 Muzikale terugblik op de dag, Coen Jutte
- 16.30 Borrel

Weet waarom je meet!

Formatieve en summatieve toetsen Nederlands

Toelichting op het Programma van de studiedag op vrijdag 18 mei 2018

Alles wat u altijd al wilde weten over examinering Nederlands in het mbo ...

Halvard-Jan Hetteema, Kennispunt MBO Onderwijs & examinering,
Rianne Reichardt, Steunpunt taal en rekenen mbo

Tijdens deze presentatie zal Rianne Reichardt ingaan op de regelgeving met betrekking tot de examinering van Nederlands. Hierbij komt aan de orde welke examens in welke mate meetellen voor diplomering en hoe de eindcijfers tot stand komen, evenals de geldigheidsduur van een uitslag en vrijstellingen en herkansingen. Halvard Jan Hetteema licht vervolgens het tot stand komen van instellingsexamens toe en legt uit hoe het zit met de validering van de instellingsexamens. Hij geeft aan hoe een school ervoor kan zorgen dat de instellingsexamens aan de standaarden voldoen. Daarnaast zullen zij proberen alle vragen uit de zaal over de examinering van Nederlands in het mbo te beantwoorden.

Hoe maak je formatieve toetsing in het mbo zinvol?

Gerdineke van Silfhout, SLO

Steeds vaker passen leraren in hun lessen een vorm van formatief toetsen toe, om op die manier toetsen meer in dienst van het leren te stellen. In tegenstelling tot summatieve toetsen, waarbij toetsen dienen als eindmeting om te bepalen wat een leerling kan, heeft formatief toetsen als primair doel leerlingen inzicht te geven in hun eigen leerproces. Zo kunnen docenten onderwijs op maat verzorgen. Formatief toetsen is een continu en cyclisch proces waarbij verwachtingen, leerdoelen en succescriteria worden verhelderd, studentreacties worden ontlokt en verzameld en reacties worden geanalyseerd en geïnterpreteerd. De resultaten worden met studenten gecommuniceerd en vervolgcacties worden ondernomen (Gulikers & Baartman, 2017). In deze lezing biedt Gerdineke van Silfhout bij elk van deze fasen voorbeelden en handreikingen voor onderwijsprogramma's en lessen Nederlands in het mbo. Zij zal name inzoomen op het verhelderen van doelen, het stellen van effectieve vragen en op feedback geven.

De Quickscan instellingsexamens Nederlands in de praktijk

Anne de Groot, CINOP, Roos Köhler, CITO

Waar loop je tegenaan bij het afnemen en beoordelen van de instellingsexamens? Aan de hand van de Quickscan instellingsexamens taal gaan we met elkaar in gesprek over de mogelijkheden en dilemma's bij het afnemen van examens. Met de quickscan kun je eenvoudig in kaart brengen of je zelf geconstrueerde examen(instrumentarium) voldoet aan de productnorm voor valide exameninstrumenten. Onderwerpen als het uitlokken van het juiste taalniveau, omgaan met de opdracht-specifieke inhoudskenmerken van een examen en het betrouwbaar beoordelen van examens passeren de revue. Er is ruimte om met collega's knelpunten rondom de kwaliteit en validiteit van instellingsexamens Nederlands te bespreken, waarbij de examenexperts van CINOP en CITO met je meedenken.

Hoe kun je taalvaardigheid betrouwbaar (blijven) beoordelen?

Antoine Calis, Bureau ICE

Het beoordelen van taalvaardigheid is al lang een punt van aandacht. Hoe beoordeel je of iemand de taal goed beheerst? Welke taaltaken onderscheid je? Wat is belangrijk? Welke rol speelt grammatica, en is dat belangrijker dan uitspraak? Om taal te beoordelen heb je meerdere handvatten die allemaal op een of andere manier met elkaar samenhangen. Een passend beoordelingsmodel biedt houvast, maar geen zekerheid. De afname en beoordeling moet je goed voorbereiden. Jouw collega's moeten namelijk eenzelfde soort oordeel kunnen vellen, op basis van dezelfde uitgangspunten en met een gelijksoortige onderbouwing. Maar hoever ga je in de voorbereiding? Welke afspraken maken we onderling? Hoe voorkomen dat we gaan beoordelen op basis van afvinklijstjes? Hoe kun je het beste je eindoordeel

motiveren? Zomaar een aantal vragen die tijdens deze bijeenkomst aan bod komen en waarover u ervaringen kunt uitwisselen met uw collega docenten.

Instructieve teksten in het centrale leesexamen Nederlands mbo 3F

Eva Cornuijt, Marlies De Zeeuw en Lyan Bekkers, CITO

Volgens het referentiekader taal en rekenen moeten mbo-studenten op 3F-niveau instructieve teksten kunnen lezen. Naast het kunnen opvolgen van bepaalde instructies gaat het hier met name om 'zoekend lezen': snel relevante informatie uit de tekst kunnen halen. In opdracht van het CvTE onderzoekt Cito welke verschillende manieren er zijn om instructieve teksten te bevragen. In deze uitwisselings sessie willen we dan ook graag met mbo-docenten Nederlands aan de slag gaan om ervaringen uit te wisselen en ideeën op te doen voor een andere aanpak. Aan bod komt:

- Hoe worden de vragen bij de instructieve leesteksten in de centrale examens Nederlands 3F gemaakt?
- Hoe ziet het leesexamen eruit (instructieve teksten), welk type vragen wordt gesteld en waarom?
- Wat bespreken docenten met hun studenten als het gaat om instructieve teksten?
- Hoe wordt er in de klas geoefend met (vragen bij) instructieve teksten?
- Op welke manier bereiden docenten hun studenten voor op het centrale leesexamen (onderdeel instructieve teksten)?

NT2 studenten en de mbo-examens

Lies Alons, ITTA, Jetske Woudstra, Mbo Raad

Anderstalige studenten zijn net als alle mbo-studenten verplicht bij de afronding van hun mbo-opleiding aan te tonen dat zij Nederlands op niveau 2F of 3F beheersen. Migranten die pas kort in Nederland zijn, zijn nog volop bezig met de verwerving van de Nederlandse taal. We gaan in op de mogelijkheden en onmogelijkheden om jongeren met een NT2 achtergrond optimaal te ondersteunen bij het behalen van de examens Nederlands. We beginnen daarom de workshop met een schets hoe het intake en plaatsingsproces voor studenten met een NT2 achtergrond verloopt en waar je daarbij op moet letten. Deelnemers wisselen uit op welke wijze een mbo-instelling rekening kan houden met specifieke kenmerken van anderstalige studenten bij de voorbereiding op de examens en inrichting van de instellingsexamens Nederlands. Aan het eind van de sessie concluderen we gezamenlijk welke behoefte er op de scholen leeft wat betreft de ondersteuning van NT2 studenten in de voorbereiding op de examens.

Vorbereiding op de examens Nederlands 2F

Alie Kammenga en Marieken Pronk, De Talengroep

In de les Nederlands op mbo-niveau 2 en 3 wordt een groot aantal studenten voorbereid op het CE lezen en luisteren. Een veelgehoorde klacht van studenten is dat oefenexamens saai zijn en dat het bij lange lees- en luisterteksten lastig is om de concentratie op te blijven brengen. Door af te wisselen in werkvormen en in te gaan op de verschillen tussen studenten kan het trainen voor het examen 2F gericht en effectiever worden. In kleine groepen gaat u samen met collega's praktisch aan de slag met ingrediënten van een succesvolle voorbereiding zoals een motiverende start van een examentraining, een methodiek voor het inventariseren van sterke en zwakke punten van studenten en het actief oefenen van deelvaardigheden rondom woordenschat, lees- en luistervaardigheid.

Vorbereiding op de centrale lees- en luisterexamens 3F

Piet Litjens, College voor Toetsen en examens

In de uitwisselings sessie beschouwen we een betogende leestekst en een examen kijk-luisteren. De hoofdvraag die aan de orde komt is hoe docenten en studenten zich kunnen voorbereiden op het centrale examen lezen en luisteren op niveau 3F. Luisteren en lezen op niveau 3F doen een beroep op vergelijkbare zelfregulerende en analytische vaardigheden. Zijn mbo-studenten op 3F-niveau bereid en geneigd tot puzzelen en herlezen van (complexe) tekstpassages en tot het opnieuw beluisteren van tekstpassages op basis van een duidelijke lees- of luistertaak? Hard-op-denkend en redenerend lopen we een betogende tekst (een voorbeeldexamen) door een programma Kijk luisteren (eveneens een voorbeeldexamen). Daarnaast zullen we didactische suggesties, markante knelpunten, terugkerende

risico's die studenten en docenten ervaren, bespreken. Ook zullen we inzichten, ervaringen en oplossingen voor een geslaagde didactiek voor lees- en luisteronderwijs met elkaar uitwisselen.

Actie-labs Feedback geven en formatief toetsen

Marlies Elderenbosch, Inge van Meelis, Wanda Polak, Femke Scheltinga, Myrthe Wildeboer, ITTA.

Onder begeleiding van trainers van het ITTA gaan deelnemers dieper in op deze vragen en de vijf fases van formatieve feedback die Gerdineke van Silfhout plenair heeft geïntroduceerd en toegelicht.

Formatief toetsen is een cruciaal aspect van effectief onderwijs Nederlands. Om zinvolle feedback te kunnen geven aan studenten stelt een docent zichzelf de volgende vragen:

- Wat zijn concrete, herkenbare, betekenisvolle leer- en lesdoelen Nederlands?
- Hoe ontlok je studentproductie, zodanig dat je kan (laten) zien hoe de taalontwikkeling ervoor staat in relatie tot je doelen?
- Welke vormen van formatief toetsen zijn geschikt voor in de lessen Nederlands in het mbo?
- Op welke manier koppel je resultaten terug naar de studenten? Waar registreer je de resultaten en hoe volg je de ontwikkeling van de studenten?
- Hoe pas je vervolgens de leerdoelen Nederlands per student aan. Hoe differentieer je aan de hand van formatieve informatie die je verkregen hebt?

In de actie-labs wisselen deelnemers ervaringen met formatief toetsen uit, bekijken zij een concreet voorbeeld en gaan zij aan de slag met formatief evalueren en feedback in de klas. U kunt kiezen uit de domeinen Spreekvaardigheid, Gesprekken voeren, Schrijven en taalverzorging, Luistervaardigheid en Leesvaardigheid. Per domein van het referentiekader werken deelnemers een aanpak en lesmateriaal uit dat direct inzetbaar is in de (eigen) onderwijspraktijk.